CO VÍME O PROFESNÍM ROZVOJI ČESKÝCH UČITELŮ Z DAT TALIS

WHAT WE KNOW ABOUT THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF CZECH TEACHERS FROM THE TALIS DATA SURVEY

Kristýna Šejnohová[1], **Martin Chvál**[1]

[1] Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Profesní rozvoj učitelů úzce souvisí s kvalitou vzdělávacího procesu. Česká republika se zúčastnila šetření TALIS v letech 2013 a 2018. Naším cílem je sekundární analýza vybraného datového souboru TALIS. Vytvořili jsme sedm kategorií učitelů na základě jejich věku a délky pedagogické praxe a indexy profesního rozvoje, zpětné vazby a klimatu školy. Vzhledem k aktualizaci dotazníků jsou možnosti interpretace omezené. Můžeme však konstatovat, že existují rozdíly v hodnocení pozitivního vlivu profesního rozvoje mezi začínajícími učiteli a jejich zkušenými kolegy.

Klíčová slova: *učitel, profesní rozvoj, další vzdělávání, TALIS*

Abstract

The Czech Republic participated in the TALIS survey in 2013 and 2018. Our aim is a secondary analysis of the TALIS selected data set. We have created seven categories of teachers based on the age and length of their teaching practice, as well as indexes of professional development, feedback, and school climate. Due to the updates in questionnaires, possibilities of interpretation are limited. However, we can state that there are significant differences between the novice teachers and their experienced colleagues as regards assessment of the positive impact of professional development.

Keywords: *teacher, professional development, further education, TALIS*

1 ÚVOD

Profesní rozvoj učitelů naplňuje ideu celoživotního učení a přispívá ke kvalitě vzdělávání. Je prioritou Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ (cíl 3.1., 2020) a v českém prostředí je tématem řady realizovaných výzkumných šetření a projektů (např. projekty SYPO, SRP, projekty věnované standardu kvality, atd.).

2 TEORIE

Výzkum se věnuje profesnímu rozvoji učitelů z hlediska jeho kvality a efektivity (např. Darling-Hammond et al., 2017), ale také jako nástroji, který má vliv na školní úspěšnost žáků (např. Starý et al., 2012). Česká republika se zapojila do druhého a třetího běhu mezinárodního šetření TALIS (Teaching and Learning International Survey, OECD) během let 2013 a 2018. Data monitorují stav a podmínky práce učitelů, jejich profesní vzdělávání, plánování a hodnocení výuky, spokojenost učitelů atd. jednotlivých zúčastněných zemí. Profesní podpora je mimo jiné monitorována i během inspekční činnosti ČŠI, která poukazuje na aktuální problémy. (Pražáková, 2021)

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem příspěvku je sekundární analýza datových souborů TALIS 2013 a 2018. Ze souboru dat skupiny ISCED 2 jsou pro analýzu vybrána pouze data učitelů ZŠ (2. stupeň ZŠ): TALIS 2013 (n = 2346, 73 % z celkového souboru), TALIS 2018 (n = 2517, 73 %). V obou datových souborech jsme z otevřených otázek na věk a délku praxe ve školství vytvořili sedm kategorií. Dále jsme vytvořili indexy z několika dotazníkových položek. Ty byly v obou vlnách šetření formulovány mírně odlišně. V závorce je uveden počet položek a Cronbachovo alfa v pořadí 2013, 2018. Index profesního rozvoje (7; 0,81; 7; 0,70), Index zpětné vazby (5; 0,92; 6; 0,78), Index klimatu školy (5; 0,88; 8; 0,89).

4 VÝSLEDKY

V obou datových souborech se ukázalo, že starší a zkušenější učitelé hodnotí pozitivněji přínos aktivit profesního rozvoje než jejich mladší kolegové a kole-

gyně. Přínos zpětné vazby je obecně napříč věkovými kategoriemi hodnocen jako spíše malý. Korelační analýza mezi indexy ukázala vzájemné spíše slabší, ale logické souvislosti. Učitelé oceňující přínos aktivit profesního rozvoje současně oceňují i přínos poskytovaných zpětných vazeb (r „2013" = 0,21; „2018" = 0,23) a tito učitelé i pozitivněji hodnotí klima své školy (r s indexem profesního rozvoje „2013" = 0,13; „2018" = 0,17; r s indexem zpětné vazby „2013" = 0,27; „2018" 0,16).

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Možnosti interpretace analyzovaných dat jsou omezené. Je pochopitelné, že snahou tvůrců dotazníků i v mezinárodních výzkumech je tyto dotazníky obměňovat, vylepšovat formulace položek na základě předchozích zkušeností, ale současně tyto úpravy omezují porovnání v čase. Byli jsme tedy odkázáni na analýzu položek, jejichž znění jsme nemohli ovlivnit. Pro hlubší vhled do tématu, jak učitelé vnímají přínos dalšího vzdělávání a vzájemné poskytování zpětné vazby v rámci profesního učení ve škole by bylo nutné realizovat vlastní šetření opřené i o kvalitativní metody jako jsou individuální či skupinové rozhovory.

6 LITERATURA

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development.* Palo Alto, CA: Learning Policy Institute. https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product- files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf

Pražáková, D. (2021, 10. 5.). *Profesní rozvoj učitelů v datech ČŠI.* https://www.rizeniskoly.cz/cz/aktuality/profesni-rozvoj-ucitelu-v-datech-csi.a-7752.html

Starý, K., Dvořák, D., Greger, D., Duschinská, K. (2012). *Profesní rozvoj učitelů. Podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků.* Karolinum.

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. (2020). https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030